بوشهر شناسی

استان بوشهر با مساحت ۲۳۱۶۷ کیلومتر مربع در جنوب غربی ایران قرار دارد ای استان با بیش از ۷۰۰ کیلومتر یکی از طولانی ترین سواحل شمال خلیج فارس را دراختیار دارد . استان بوشهر از شمال به استان خوزستان و قسمتی از کهگیلویه و بویر احمد ، از شرق به استان فارس از جنوب شرق به استان هرمزگان و از مغرب به خلیج فارس محمئ می گردد . کوه های استان به دو بخش مرکزی و ساحلی تقسیم می شود رشته کوه مرکزی شامل کوه خورموج ، کوه سیاه ، کوه کارتنگ و... و بخش ساحلی شامل کوه مند و کوه نوکند می باشد کوه نمکی جاشک در محمدوده شهرستان دشتی از مشهورترین گنبد های نمکی ایران است . دشت لاور و دشت پلنگ در شهرستان دشتی و دشت ارم و بوشکان در شهرستان دشتستان و دشت آبدان در شهرستان دیر از مهم تریسم دشت های استان هستند . اختلاف ارتفاع استان بین صفر متر در سواحل تا ۱۹۵۰متر در ارتفاعات سبب تنوع مکانی دما و بارش شده است . مناطق شرقی و شمالی بیشترین بارش و نواحی جنوبی و غربی کمترین بارش دیده می شود . میانگین بلند بارش سالانه استان ۲۴۰میلی متر است

بادهای محلی استان عارتند از باد لهیمر ، قوس شمال و ... رود های استان عبارتند از رود مند ، دالکی ، حله و . شاپور .

مهم ترین جوامع جنگلی استان عبارتند از ۱ ــ جامعه گیاهی گز ۲ ــ جامعه جنگلی کنار ۳ ــ جامعه جنگلی بادم کوهی و بنه ۴ ــ جامعه گیاهی حرا که به مانگرو که در در دریا و خور ها مشاهده می شوند مانند خور نای بند خور بردستان خور مل گنزه کل بیابان های استان بوشهر ۱۱۶۶۶۲کیلومتر مربع است و در زمینه های مختلفی می توان : از آنها استفاده نمود از جمله

1 ــ فعالیت های نخل کاری ۲ ــ پرورش شتر ۳ ــ استفاده از انژی خوشیدی ۴ ــ استفاده از کاشت گیاهان شور پسند گونه های جانوری متنوعی در استان وجود دارد از جمله آهو ، قوچ ریا، پلنگ ، گراز ،کفتار ، و گرگ و

پرندگانی مانند تیهو ، کبک ، قمری ، کبوتر چاهی ، عقاب طلایی ، سبز قبای هندی و لاک پشت عقابی پرستوهای دریایی کاکایی ها و سلیم خرچنگ خوار ، حواصیل خاکستری و پلیکان سفید وو انواع ماهی مانند حلوا سفید ، شوریده ، رشگو ، سنگسر هامور ، شیر ، سرخو ، شعری ، خارو صبور و انواع میگو می باشد .

بر اساس آخرین تقسیمات کشوری استان بوشهر دارای ۹ شهرستان ، ۲۳ بخش ، و ۴۲ دهستان ، ۳۲ شهر و ۸۰۱ روستا و آبادی می باشد شهرستان های استان عبارتند از ۱ ــ بوشهر با شهرهای بوشهر ، چغادک و خارک ۲ ــ شهرستان دشتستان با شهرهای برزجان ، دالکی ، تنگ ارم ، کلمه ، سعدآباد ، وحدتیه ، آبپخش ، سبانکاره ۳ ــ شهرستان گناوه با شهر های گناوه و بندر ریگ ۴ ــ شهرستان دشتی با شهرهای خورموج کاکی ، شنبه ۵ ــ شهرستان کنگان با شهر های کنگان سیراف ، بنک ۶ ــ شهرستان عسلویه با شهرهای عسلویه و نخل تقی ۷ ــ شهرستان دیر با شهر های دیر ، آبدان ، بردخون ، بردستان ۸ ــ شهرستان تنگستان با شهر های اهرم و بندر دلوار ۹ ــ شهرستان جم با شهرهای جم ، ریز ، انارستان

. ــ شهرستان دیلم با شهرهای دیلم و امام حسن

جمعیت استان بوشهر ۱۲۵۰۰۰۰ نفر می باشد از نظر ساختار سنی جوان است از صنایع دستی استان می توان از صنایع لنج سازی ، تور و گرگور بافی ، گبه ، قالی ، گیلم ، عبا ، اجناس حصیری نام برد . از غذاهای سنتی استان می توان از قلیه ماهی و میگو ، تنداز ماهی ، گمنه ، رشته ، لخ لاخ ، عدس ، ماهی شور ، شکر پلو قیمه ، دال عدس ، کشکنه و رنگینک ، حلوا خرمایی نام برد . از مراسم آیینی و جشن ها می توان از مراسم سنج و دمام زنی مراسم سیمه زنی در ایام عزاداری نام برد و مراسم چاووشی که در هنگام بدرقه یا استقبال زائران خانه خدا و عتبات عالیات نام برد مراسم گره گشو که در ایام ماه مبارک رمضان توسط کودکان انجام می شود و مراسم دم دم سحری که در ماه رمضان جهت بیداری مردم و جهت خوردن سحری امجام می شود و مراسم بارن خواهی که در زمان خشکسالی برگزار می شود بازی های محلی استان عبارتند از هفت سنگ ، چیش بگیرو ، هله هله گرگ چنبری ، چو کیلی ، سول بازی ، گوگ بازی ، خرمن چند من و گل بگیر

الف) پارک ملی نای بند شهرستان کنگان

ب) پارک ملی دریایی نخیلو

ج) منطقه حفاظت شده خارک و خارگو د شهرستان بوشهر

د) منطقه حفاظت شده مند د ر شهرستان دیر

ه) تالاب حله در شهرستان بوشهر

محصولات کشورزی استان

مهم ترین محصول زراعی استان گوجه فرهنگی ، صیفی جات ف گندم ، سبزی ، تنباکو بزرگ ترین مرکز گوجه فرنگی استان بخش آبدان و بردخون در شهرستان دیر بوشهر قطب اول تولید گوجه فرنگی خارج از فصل در کشور . است . استان بوشهر دومین تولید کننده خرمادر ایران است

منابع نفت : ذخیره میادین استان حدود ۵۵ میلیارد بشکهیعنی ۴۰ درصد ذخایر کشور است

منابع گاز : استان بوشهر ۵۰ درصد ذخایر کشور ایران را دارااست . میدان پارس جنوبی بزرگترین میدان مستقل جهان است که روی خط مرزی ایران و قطر قرار دارد . میدان گاز پارس شمالی در ۱۲۰ کیلومتری جنوب شرقی شهر بوشهر در فاصله ۱۰ تا ۱۵ کیلومتری ساحل و در عمق ۱۰ تا ۲۰ متری خلیج فارس قرار دارد . میداین گازی گلشن و فردوسی و نار و گنگان می باشد

مبارزات مردم بوشهر با رژیم شاهنشاهی

مردم استان بوشهر نیز مانند دیگر شهر های ایران مبارزه با رژیم استبدادی را آغاز نمودند و دراین راستا ۱۷ شهید تقدیم انقلاب اسلامی کردند که از چهره های شاخص آن شهید روحانی شهید ابوتراب عاشوری و شهیده سمنبر عالی پور از دیر

می توان اشاره کرد . شهید صادق میگلی نژاد از دانش آموزان مدرسه سعادت در آغاز قیام به شهادت رسید . با حمله رژیم بعثی عراق و آغاز جنگ تحمیلی دفاع جانانه مردم این استان در برابر دشمن تا دندان مسلح آغاز شد و دراین راستا در ازای هشت سال دفاع مقدس استان بوشهر حدود ۹۰۰۰۰ بار اعزام نیرو به جبهه های جنگ داشت

و ۲۰۹۸ شهید ، ۵۷۳۷ جانباز و ۴۴۲ آزاده تقدیم ایران و اسلام کرد . همچنین جزیره خارک قریب ۲۸۳۴ بار مورد هجوم هوایی عراق قرار گرفت

بندر بوشهر به شهر اولین ها مشهور است . دراین بندر قدیمی ایران در دوره قاجاراولین خط تلگرافی بی سیم،اولین اداره پست بین شهری ، اولین کارخانه یخ سازی . یکی از اولین مدارس جدید ایران ،اولین کارخانه برق ، اولین خط پستی و مسافربری (یونکرس آلمان) و اولین زمین ورزشی فوتبال و تنیس راه اندازی شد .

تاریخ جدید بوشهر با پادشاهی نادر شاه افشار آغاز می شود و تغییر نام بوشهر به نادریه از این زمان است در این زمان بوشهر به صورت مرکز کشتی سازی و پادگان نظامی در آمد در زمان کریم خان زند بوشهر پایگاه اصلی بازرگانی ایران بود . خاندان آل مذکور در حدو ۱۰۰ سال در بوشهر حکومت می کردند .

نخستین حمله انگلیسی ها به بوشهر در زمان محمد شاه انجام شد . دومین رویارویی مردم استان در زمان ناصرالدین شاه صورت گرفت و سومین رویارویی در زمان مشروطه در دوره محمد علی شاه و آخرین مرحله در جنگ جهانی اول در زمان احمد شاه صورت گرفت . مبارزات رئیس علی دلواری همراه با چندتن از خوانین محلی ، مانند خالوحسین دشتی ، شیخ حسین خان چاهکوتاهی ، غضنفرالسطنه برازجانی و زایر خضر خان اهرمی دراین دوره صورت گرفت و سرانجام مبارزه جنوب رئیس علی در شب ۲۳ شوال ۱۳۳۳۳ در منطقه تنگک به دست یکی از مزدوران داخلی به شهادت رسید .پیکر این شهید در نجف اشرف در عراق به خاک سپرده شد و پیکر شیخ حسین چاهکوتاهی از دیکران مبارزان جنوب در نزدیکی امامزاده عبدالمهیمن به خاک سپرده شد . میر مهنا از مبارزان جنوب در دوره زندیه موفق شد هلندیها را از جزیره خارک بیرون نماید .

آثار تاریخی استان

عمارت ملک از بناهای بسیار زیبا که توسط معماران ایرانی و ایتالیایی در بوشهر ساخته شد مربوط به دروه قاجاریه می باشد کیلیسای گریگوری از بنا های قدیمی در شهر بوشهر می باشد . حمام ملک که توسط زند یاد حاج محمد مهدی ملک در دوره قاجار یه در محله امامزاده بوشهر ساخته شد . مسجد شیخ سعدون در بوشهر مربوط به دوره زندیه می باشد . قدیمی ترین مساجد جنوب ایران مسجد بردستان است که در قرن نهم هجری ساخته شده است . یکی از شهر های قدیمی دشتستان شهر توز بوده که فلب خرما و گندم کشور محسوب می شده و از پارچه های آن برای تهیه لباس پادشاهان استفاده می شده . معماری بوشهر از بافتی سنتی و قدیمی با الهام از کشورهای اسپانیا و ایتالیا شکل گرفته است . گور دختر مربوط به دوره هخامنشی که شباهت زیادی به آرامگاه کورش کبیر در پاسارگاد دارد در دشتستان میباشد . خرابه های بندر سیراف مربوط به دوره ساسانی در شهرستان کنگان می باشد .

عمارت امیریه در بوشهر مربوط به دوره قاجار می باشد و هم اکنون به عنوان شورای شهر بوشهر از آن استفاده می شود . عمارت حاج رئیس که در دوره قاجار لقب ریس التجار را به جاج علی طاهری از تجار بوشهر توسط پادشاهان قاجار اهدا شد از بناهای دیگر شهر بوشهر می باشد .کوشک اردشیر مربوط یه دوره ساسانی در دشتستان از آثارمهم تاریخی این استان است

مشاهیر و مفاخر استان

آیت الله سید عبدالله مجتهد بلادی بوشهر

از برزگان مذهبی و دانشمندان فرهیخته استان علاوه بر علم طب ، ریاضیات و زبان انگلیسینزد علمای طراز اول شیعه دروس سطح و دوره خارج از فقه را طی کرد و با رئیس علی دلواری و سایر مبارزان جنوب علیه انگلیس ها همکاری کرد او در طول عمر خود ۶۱ کتاب و رساله به رشته تحریر در آورد .

کتاب استان بوشهر سرزمین خورشید از عبدالرحمان برزگر آلبومی است از عکس های تاریخی معماری بافت قدیم بوشهرو شهرها و روستاهای استان بوشهر از ساحل بوشهر تا ساحل مدیترانه ــ سفرنامه ای است از حبیب قاسمی نویسنده دشتستانی که شرح سفر ۱۵ روزه زیارتی مولف که در سال ۱۳۸۱ روی داده و دیدنی های خود از شهر های مسیر راه ایران ترکیه سوریه و لبنان گزارش کرده است .

از گهواره تا بهشت ــ کتابی است از جهانشیر یار احمدی نگاهی اجمالی به زندگی شهدای نوجوان و زنان شهرستان گناوه دارد .

ایمان به آرزوی سنگ ــ از آمنه رمضانی مجموعه اشعار است که دارای ۲۴ شعر نیمایی می باشد .

هزاره زندویان مدرس و مربی نقاشی کودک نویسند مقالات بسیاری در رشته نقاشی می باشد تکنیک این هنرمند مداد رنگی ، آبرنگ]، پاستیل ، گواش و رنگ روغن است

کتاب زنان بوشهر در تاریخ معاصر ــ نوشته خانم پر وین تاج محمدی در مورد سیر تحولات سیاسی ــ اجتماعی بوشهر در عصر ناصری

است . و جایگاه زنان بوشهر در حوزه خصوصی اجتماعی ، فرهنگی ، سیاسی گذشته وعصر انقلاب اسلامی می باشد .

حسن زنگنه از نویسندگان برجسته بوشهر است که تا کنون کتب و مقالات بسیاری را از انگلیسی به فارسی ترجمه نموده و به چاپ رسانده است . از جمله لشکربه ایران ــ هجوم انگلیس به جنوب ایران نوشته جی جی ــ تاریخ سیاسی خلیج فارس ــ میر مهنا و شهر دریا ها

محمد جواد سیار از ورزشکاران بنام بوشهر که سال ها در فوتبال بوشهر درخشید واستادیوم بوشهر را با زحمت فراوان و تحمل مخالفت های بسیار بنا کرد .

محسن شریفیان کارشناس ارشد موسیقی ، پژوشگر ، و نویسنده و متخصص سازهای بادی به ویژه تی انبان ، نی جفتی و فلوت است .

سید حسن صافی کارگردان و فیلم ساز بوشهری که فیلم های متعددی از جمله فیلم کوتاه دم دم سحری از کار های این فیبم ساز بوشهری می باشد .

دکترایرج نبی پور از پزشکان بزرگ بوشهر که در ایران شناسی و بوشهر شناسی عشق و علاقه فراوان دارد . ایشان در زمینه های ایران شناسی و بوشهر شناسی کتاب های فرائان نوشته است از جمله تاریخ پزشکی ــ پزشکی سیراف ــ طب سینایی در دوره قاجار ــ شهر دانایی ــ شهر دانایی ــ آینده نگاری فن آوری و .....

محمد رضا نعمتی زاده شاعر بوشهری که اولین شاعری است که در بوشهر شعر نو نیمایی سروده است و به نیمای جنوب مشهور است

عیدالحسین کنین از دبیران و مدرسان بوشهر کتاب هایی در زمینه جغرافیای استان بوشهر نوشته از جمله ماهی های خلیج فارس صید سنتی ــ و بادهای محلی

ایرج صغیری از هنرمندان بوشهر از شاگردان دکتر علی شریعتی و نویسنده و کارگردان نمایشنامه های قلندر خونه ، مح پپلنگ می باشد

اصطلاحات بومی و محلی بوشهر

پیشتو : هفت تیر	تتو : سوسک	جاشو : کارکر کشتی	جر : دعوا ف زدو خورد	جیلم : درو کردن	لقیدن : له شدن
حکال : قارچ	رقاط : ردیف	خن : انبار کشتی	خس : آغل گوسفندان	زونی : زانو	سلت : لانه گنجشک
دکولو : خمیده	دیگون : مرغ تخم گذار	ربیون : میگو	سرو پرتاک : سرو و صورت	رچ : رد پا	دروشیدن : لرزیدن
شپ : کف زدن	قابک : قوزک پا	قضا کورکی : اتفاقی	غیظ : قهر کردن	قدعه : مقوا	طوال : حوله
فگر : بد یمنی	گلوپ : لامپ	لجمار: لاغر ، ضعیف	لوک : شتر	کنگ : آرنج	گوگه : لگن خاصره
کم لور : شکم پرست	کهره : بزغاله	لچر : آدم خسیس	گلاف : استاد سازنده کشتی	کنگ : آرنج	مرزنگ : مژگان
نوت : پول کاغذی	مرم : نیمه گرم	ملاسی : حلب بزرگ	موتو : ماهی خشک شده	منگ : زنگ	مختک : گهواره
مشت : غلیظ ، پر رنگ	ماشوه : قایق ، بلم	خلبوس : پیچیدن و درهم شدن	مکینه : ماشین سرتراشی	خلیس : خیس	خشال : خار و خاشک
خورنگ : تکه زغال سرخ	خل : خمیده	لیسک : پستانک	لاک و لیک : جیغ و داد	گلب : وارونه	گت : برزگ
کوخت : کمینگاه صیادان	کم سرک : سینه خیز رفتن	کهته : پارچه کوچکی که روی زخم می گزارند	کور کورک : مه صبگاهی	کبر : سنگدل	گلپ : واحد قورت آب
لوله خرابی : چرخ فلک	لپر : ادم چاق و بی ریخت	گنجه فراغ : زیر پیراهنی	گنا : دیوانه		کلو : آدم خل و دیوانه
کم پیچ : شکم درد		کنا : خارش	گشو : شخص زشت و بدترکیب	گللو : حیران و پریشان	
کلون ک رنگ آبی	کور پرمه : مانند کوران جست جو کردن				

جزیره عباسک : ۱-

.عباسک جزیره کوچکی بین بندر بوشهر وجزیره شیف است که غیر مسکونی می باشد

: جزیره خان-

جزیره خان با مساحتی در حدود(۴) کیلومتر مربع در مغرب برد خون کهنه (بضم ب) واقع شده است.بردخون شامل دوآبادی بنام بردخون نو وکهنه با فاصله(۳)کیلومترازهم می باشند وبردخون کهنه به دریا نزدیکتر است. .فاصله جزیره خان از ساحل دریا(۴) کیلومتر وتا بردخون کهنه(۸) کیلومتر می باشد

:جزیره گرم-

جزیره گرم درمغرب،مل گنزه ودرود احمد ویا بنا به نوشته نشریه شماره (۱۵)دفتر برنامه وبودجه استان بوشهردرسال ۱۳۵۶ (مقابل حدفاصل بردخون ودیردرخلیج فارس)بامساحت تقریبی(۳)کیلومترمربع(طول سه کیلومتروعرض یک کیلومتر)واقع شده است وبعل وجود انبوه درختان جنگلی (بنام گرم) به همین نام مشهور شده .است

فرمانداردیر،طول جزیره را سه کیلومتر وعرض آن را یک کیلومتراعلام نموده است.(سال ۱۳۶۱)

جزیره ام الکرم:-

جزیره ام الکرمدرحدود ناحیه بردخون درسواحل جنوبی استان بوشهردر خلیج فارس قراردارد وخالی از سکنه .است ودرفاصله کمی از جزیره نخیلو قراردارد

:جزیره شیخ کرامه-

این جزیره در یک میل دریایی رأس ام الکرم واقع شده جزء بنادر دشتی وخالی از سکنه است بواسطه جزرومد)) دریا آب آنرا فرامیگیرد)).۳

:جزایر چهارگانه

جزایر متاف یا مطاف، مرغی، ته مادو، چراخی، در برابر ناحیه بردخون واقع شده وعموماً خالی ازسکنه می باشند، بنابه اظهار فرماندار((دیر))درسال ۱۳۶۱ ،جزیره مطاف وجزیره امل یمال زیرآب قراردارندومحلصید میگو وماهی می باشند.طول جزیره امل یمال۷کیلومتروعرض آن کیلومتراست وبفاصله۳کیلومتری ازخشکی نزدیک .روستای دمیگز قراردارد

:جزیره جبرین(تهمادو)

این جزیره درمیل دریائی رأس جبرین درجنوب شرقی بندرنخیلوازتوابع بنادردشتی واقع شده وغیرمسکون))
.((است محل لانه پرندگان دریائی است وکشتیهای بادی کمترازجبرین عبور ومرورمیکنند
.بنابه اعلام فرمانداری دیر،تهمادودارای۱۲کیلومترطول و۵کیلومترعرض بوده وتا بردخون ۱۳کیلومتر فاصله دارد

:جزیره بیدو

درصفحه(۱۱)جزوه بررسی وضع استان بوشهر،درقسمت((جامعه روستائی به مرکزیت بندرریگ)) اشاره به جزیره
.ای بنام(جزیره بیدو)شده است واطلاع بیشتری ازآن بدست نداده است

جزیره نخیلو:

جزیره نخیلو(به فتح ن)درپنج کیلومتری قریه نرکوه ازتوابع بندردیر(فتح د– کسر–ی)وجزیره ام الکرم،به وسعت
.شش کیلومترمربع واقع شده است

.

.

محلات قدیمی و اصلی بوشهر بدین گونه تقسیم‌بندی می‌شوند.

۱- بهبهانی – شنبدی – دهدشتی و کوتی
۲- ستم آباد – جبری و ظلم آباد
۳-پودر – شکری – سنگی – هلالی – بن
مانع – جفره – بهمنی – دواس – مخ‌بلند – جلالی – شغاب – خواجه‌ها – ریشهر – ا
مامزاده – رونی – سبزآباد – سرتل – تنگک(شمالی – میانی - جنوبی) – هلیله و بندر
گاه و . . .

وجه اشتقاق محلات بوشهر:

شنبدی: منسوب به طایفه شنبدی می‌باشد.

بهبهانی و دهدشتی : به یاد مانده از افراد مهاجر از نواحی بهبهان و دهدشت می‌باشد.

کوتی: کوت در لغت هندی به معنی قلعه است و چون عمارت کارگزاری هند شرقی انگلیس در آنجا قرار داشت بنام کوتی مرسوم شد.

جبری – ستم‌آباد و ظلم آباد: بنا به گفته ج ج لوریمر انگلیسی جبری – ستم آباد و ظلم آباد بر وجود ظلم و ستم دلالت دارند و به حادثه مربوط به جنگ ایران و انگلیس برمیگردد و ریشه دقیق آن تاکنون شناخته نشده است و بعد از انقلاب ستم‌آباد و ظلم آباد را بنام صلح آباد می‌شناسند.

بن مانع: زمان رونق تجارت در بوشهر عده‌ای از اعراب به کدخدایی ابن‌مانع به این مکان آمده و در آن ناحیه سکونت کردند و سپس به بن‌مانع معروف شد.

جلالی : نام زمینی بوده متعلق به جلال که پس از ساخته شدن ساختمان و خانه در آن ناحیه بنام صاحب آن جلالی معروف شد.

بهمنی: منسوب به قلعه بهمنی است و بنای قلعه را به بهمن‌ابن اسفندیار ارتباط می‌دهند.

هلیله و بندرگاه: به معنی تلخ‌جا یعنی جایی برای نگهداری جهازات نامناسب و خطرناک می‌باشد و افراد کشتی‌دار آنجا جهازات خود را نگهداری می‌کردند و لنگرگاهی که معروف به بندر هلیله (بندرگاه فعلی) می‌باشد و از بادهای تند شمال محافظت می‌شده را بنا نهادند.

در حال حاضر بدلیل مجاورت این دو محله (هلیله و بندرگاه)با نیروگاه اتمی بوشهر احتمال تخلیه آن وجود دارد.

مخ‌بلند: مخ در لغت پهلوی به معنی درخت خرما(نخل) می‌باشد و مخ‌بلند یعنی نخل بلند و چون در آن ناحیه نخلهای بلند جلوه‌گر بود به این نام مرسوم گردید.